

BIODYNAMICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ
FARMA KOUT, v.o.s. Fořt 29
543 72 Rudník

Biodynamický zemědělec – pan Joachim Dutschke

Znáte potraviny z biologicko-dynamického zemědělství, nejčastěji označené logem svazu Demeter a víte, co tyto pojmy znamenají? Již celkem běžně se v obchodní síti českých bioprodejen objevují výrobky s logem svazu Demeter a nápisy produkty biologicko-dynamického zemědělství, přesto řada zákazníků neví, co vlastně takto označené výrobky znamenají a jak se liší od „běžných“ biopotravin. Ekologické i biodynamické zemědělství stojí v podstatě na stejném základě: snaze o takovou produkci potravin, která přispívá k ochraně životního prostředí, zajišťuje životní pohodu zvířat, oživuje venkov, poskytuje pracovní místa i znevýhodněným skupinám, zajišťuje bezpečné a zdravé potraviny, atd.

Proč tedy označovat dva totožné systémy hospodaření dvěma pojmy a mít pro ně různé certifikace a značky? V zásadě proto, že totožné nejsou, a v podstatné řadě aspektů se odlišují. Biologicko-dynamické zemědělství je zjednodušeně řečeno jednou z větví ekologického zemědělství, splňuje legislativní požadavky na EZ a jeho produkty lze označovat jako biopotravinu. Na první pohled se však liší používáním speciálních preparátů a použitím homeopatických opatření pro regulaci škůdců a chorob rostlin, v některých případech také hospodařením dle kosmických rytmů, což ale není součástí směrnic svazu Demeter. Pro biodynamické zemědělství je také typický velký důraz na pojmání farmy jako jednotného samostatného organismu, na celostní rozvoj a také vzájemné vztahy mezi půdou, rostlinami a zvířaty, které jsou chápány jako uzavřený soběstačný systém. Biologicko-dynamické zemědělství z filosofického hlediska vychází z duchovního světového názoru známého jako antroposofie* a z myšlenek jejího zakladatele Rudlofa Steinera. Co je, ale poměrně stejně významné, je skutečnost, že biodynamické zemědělství má nejen udělovat ozdravné impulsy půdě a Zemi a produkovat potraviny člověku skutečně životodárné, ale má rovněž vnášet zdravého ducha do lidské společnosti. To je druhá velká oblast působnosti biodynamického zemědělství, oblast velice důležitá, neboť naše společnost potřebuje ozdravné impulsy, jak se zdá, ještě více než nemocná půda a Země. Z toho plyne napojení například na alternativní pedagogické směry, jako je např. waldorfská škola. Typickými pro biodynamické farmy jsou také tzv. camphillské** nebo jiné léčebněpedagogické komunity. Základem těchto komunit je soužití ošetřovatelů a svěřenců v každodenních činnostech bez rozdělování na ošetřovatele a klienty. Svěřenci bývají sice ve větší či menší míře fyzicky či mentálně nějak poškozeni, ale jinak se podle svých sil a možností zúčastňují všech aktivit společenství. Jedná se především o ruční práce v různých dílnách, v domácnostech a na farmě, která zásobuje komunitu biodynamicky pěstovanými potravinami. Lidé v takových komunitách bývají všeobecně méně zaměstnaní fyzicky i duševně sháněním pozemských statků a takto ušetřenou energii věnují aktivitám v mnoha oblastech duchovní sféry.

Kromě duchovního rozměru, tedy mezi hlavní „materiální“ odlišnosti biodynamického hospodaření patří:

- každá biodynamická farma směřuje k soběstačnosti v zajištění kompostu, hnoje a krmiv,

- všechny vnější energetické a materiální vstupy jsou minimalizovány,
- kompost nebo jiná statková hnojiva jsou ošetřována zvláštními preparáty v homeopatických dávkách,
- kvalita úrody je zlepšována požitím hnojivého a křemičitého preparátu (tzv. roháček a křemenáček),
- v některých případech se setí, obdělávání a sklizeň řídí dle kosmických rytmů.

Kromě toho je zemědělský statek v biodynamice chápán jako organismus, který musí být do značné míry uzavřený (což v EZ v současné době platí spíše teoreticky a legislativně je to ošetřeno minimálně), aby si zachoval vlastní zdraví. Krmiva i hnojiva by měla pocházet pokud možno z vlastního statku. Důraz se klade na individuální utváření podniku, na význam společenství lidí pracujících v podniku i lidí tvořících jeho zázemí a prostředí (zákazníci, obchodní partneři, příznivci), na vytváření zdravého podnikového klimatu i zdravého ekonomického prostředí (dodavatelsko-odběratelské vztahy, spravedlivé ceny), na vytváření zdravých majetkových vztahů (zakládání nadací, které jsou pak vlastníky půdy a nemovitostí), na spolupráci se školami, ústavy atd., v chovu zvířat na lidskou péči (ideálem není chov v maximálně přírodních podmínkách bez lidské péče a práce), velké úsilí se již několik desítek let věnuje šlechtění vhodných odrůd kulturních rostlin, výzkumu v oblasti veterinární homeopatie atd.

Poznámky

**Duchovní věda o nadmyslovém poznání světa a určení člověka.*

***Vznik těchto komunit je spojen se jménem rakouského lékaře Karla Königa (1939-66). König kolem sebe v letech 1936-38 soustředil ve Vídni skupinu mladých lidí zabývajících se léčebnou pedagogikou na základě antroposofického vidění světa. Nacistická anexe je však přinutila přesídlit do Skotska, kde začali pracovat na výstavbě vesničky, kde by postižení žili jako plnoprávní jedinci společně se zdravou populací. Po půl roce práce byl 1. června 1940 otevřen Camphill House. Dle své teorie koncentroval König práci komunity do třech oblastí: lékařská péče, léčebně výchovné činnosti, farmářské práce. Byly také organizovány lékařské konference pro vědce, ošetřovatelky i terapeutky. Další komunity postupně vznikly v Německu, USA, Švýcarsku, Irsku, Holandsku a ve Skandinávii.*

Biodynamické (biologicko-dynamické) zemědělství je jedinečnou formou biozemědělství, snažící se aktivně pracovat s léčivými přírodními silami, uznávající materiály a hodnoty nejen fyzické, ale i spirituální, kdy se biodynamičtí farmáři snaží svou prací balancovat a uzdravovat život na Zemi a přitom produkovat zdravé a výživné produkty. Biodynamika je založena na poznacích, které Rudolf Steiner shrnul v lekcích věnovaným farmářům v německém Koberwitzu v roce 1924. Tyto lekce a metody přímo vycházejí z antroposofie, od které se biodynamika nedá oddělit a aplikovat samostatně. Biodynamika je koncept i praxe v jednom, kombinuje studium i aplikování těch sil a energií, které podporují růst a život. Už samotné slovo „biodynamika“ je důležité – bios – život, dynamis – energie, síla. Je to uvědomělý přístup ke všem prvkům tvořícím celek s vědomím, že každý jednotlivý element je potřebný, měl by být zastoupen a měla by mu být věnována patřičná pozornost a péče s tím, že jednotlivé prvky na sebe vzájemně působí, ovlivňují se a mění, zanikají a vznikají zase nové. Farma

jako taková je sice uzavřený organismus fungující sám o sobě, nicméně neexistuje ve vakuu – je také součástí okolního světa, který je zase součástí vesmíru, a tak i zde probíhá vzájemné ovlivňování. Tyto procesy ovlivňování můžeme pozorovat a aplikovat nejenom na rostliny či zvířata, ale jsou také uplatnitelné na mezilidskou interakci či skupinové procesy. Celostní úhel pohledu pak ovlivňuje i pozorování a konání farmáře, který se zaměřuje nejenom na to, co se děje, ale hlavně na to, jak se to děje.

Co je na biodynamických farmách jiného než na klasické biofarmě?

Nejviditelněji se jedná o aplikaci takzvaných biodynamických preparátů. Jedná se o přípravky vytvořené z různých částí nerostných, rostlinných či zvířecích prvků nebo orgánů – například z nerostů, květů, stromové kůry či kravských rohů. Biodynamických preparátů existuje několik – některé k aplikaci na půdu a na rostliny, jiné k ošetření kompostu pro kvalitnější zrání, další jako pomoc při posílení zdraví rostlin či proti škůdcům. Farma – statek – hospodářství je stejně jako země považována za živý organismus se svým životem a uzavřeným koloběhem. A přesto, že tento pohled se zdá být pouze alternativním náhledem, neschopnost toto procítit je často pouze důsledek našeho omezeného vnímání v přetechizovaném prostředí. S úžasem se můžeme dozvědět, že naše studna je živá, a to nejen pro nás, ale i pro pracovníky vodohospodářských kanceláří nebo to, že český zákon o biozemědělství vyloženě povzbuzuje kompletní statek s uzavřeným komplexním životem a koloběhem. Život je všude kolem nás, jsme-li schopni jej rozeznat. Půda, plná života, je jedním z nejdůležitějších prvků biodynamické farmy.

Žádná černá magie

Nepochopení a nedostatek informací o biodynamickém zemědělství vytváří prostor pro mýty a pověry i tam, kde nejsou. Tak například přípravek roháček: čerstvý kravský hnůj je na podzim napěchován do kravského rohu. Tento se zakope do země a hnůj je ponechán ke zkompostování – fermentaci. Protože je hnůj pod zemí bez přístupu vzduchu, bude kompostování probíhat anaerobním procesem, a to v prostředí s vysokým obsahem vápníku – díky rohovinové schránce. A nad tím vším začne kralovat zima plná krystalků sněhu a ledu a spolu se zimními konstelacemi planet a zvěrokruhu budou působit svou občas viditelnou (třeba na přílivu či odlivu), občas neviditelnou silou. Na jaře se roháček – tedy hnůj přes zimu zkompostovaný v kravském rohu – vykope ze země, vyklepe z rohů, vmíchá do vody krouživým pohybem aplikovaným na homeopatické léky a aplikuje na zoranou půdu. Na takto ošetřené půdě je pak možno pozorovat zlepšení půdních procesů, lepší kořenový systém rostlin či aktivnější podzemní život. Při přepichování se roháček používá jako přírodní přípravek k namáčení kořínků k lepšímu zakořenění. Příkladem druhým může být výsledek výzkumu amerického ministerstva zemědělství, které svou studií objektivně prokázalo lepší a kvalitnější kompost, který byl před zráním ošetřen biodynamickými kompostovými přípravky, oproti kompostu, který ošetřen nebyl. Od prvotního zemědělského kurzu (který je mimochodem k dispozici v tištěné formě i v češtině) uběhlo mnoho let pokusů, výzkumu a pozorování. Kromě těch, kteří nemají možnosti či kapacity pro systematická zkoumání a jejichž známkou úspěchu jsou „pouze“ skupiny dlouholetých spokojených zákazníků, je zde i profesionální, systematický výzkum různých oblastí a aspektů biodynamického

zemědělství s publikovanými výsledky. Některé výzkumy se například specializují či specializovaly na vliv konstelací planet a zvěrokruhu, jiné si berou za cíl praktické zobrazení rozdílu vypěstovaných plodin nebo produktů, a to za pomoci krystalizace nebo chromatografie. Výsledky těchto mnohaletých bádání jsou jednak jednorázově publikované knižní souhrny (od autorů jako Maria Thunová nebo Ehrenfried Pfeiffer), tak i nadále pravidelně vycházející rádci, jako jsou například každoroční Výsevnické dny nebo biodynamické kalendáře. Věrnost a pravdivost biodynamického přístupu a jeho výsledků je na straně jedné smetávána ze stolu odpůrci čehokoli spirituálního a nehmataitelného, na straně druhé je podporována natolik, že existuje možnost certifikace potravin z biodynamických farem celosvětově uznávanou značkou Demeter.

Sociální aspekty

Výroba a aplikace biodynamických preparátů svým časováním podporuje práce na farmě a je často v souladu s postavením hvězdné oblohy nebo se svátky či oslavami. Jarní přípravu půdy, letní dozrávání, podzimní sklizeň nebo zimním obdobím nečinnosti doprovázejí tradiční oslavy Velikonoc, letního slunovratu, dožínků, Vánoc nebo Tří králů. Pokud se díváme na aktivity spojené s biodynamickými preparáty jako na pracovní činnosti, zdálo by se, že jimi farmář stráví spoustu práce. Pokud se ale k těmto aktivitám postavíme jako k příležitostem se zastavit, podívat se, jak se kde co děje, co roste, pučí, rodí se nebo dozrává, uvědomíme si skutečnou meditativní a ozdravnou funkci a příležitost, kterou dáváme sami sobě a skrze nás i svému okolí. Biodynamické zemědělství má totiž nejen udělovat ozdravné impulsy půdě a Zemi a produkovat potraviny člověku skutečně životodárné, ale má rovněž vnášet zdravého ducha do lidské společnosti. To je druhá velká oblast působnosti biodynamického zemědělství, oblast velice důležitá, neboť naše společnost potřebuje ozdravné impulsy, jak se zdá, ještě více než nemocná půda a Země. Jestliže je však dnes u nás již větší počet lidí, kteří se v malém nebo i větším měřítku pokoušejí zásady biodynamiky při práci s půdou uplatňovat, pak myšlenky biodynamiky na poli sociálním a ekonomickém k nám zatím jen těžko hledají cestu. Život farmy často přerůstá hranice svého pozemku, a to díky přátelským vztahům, kooperativním vztahům či návštěvám. A na farmě je vždy něco k vidění: ať jsou to zmíněné oslavy, možnost nákupu, šance se něco přiučit nebo jen tak posedět a využít příležitost vidět růst naše jídlo, a nemuset tak nakupovat anonymní potraviny z dálky. Děti tyto návštěvy milují, stejně tak jako dospělí. Potravinové kluby příznivců farmy často aktivně spolupracují s farmářem na tom, co se bude pěstovat, jak se provede distribuce nebo jak řešit krizi suchého roku, a farmář tak najednou ví, že není jen odkázán na libost či nelibost počasí. Na této formě spolupráce budeme muset v naší zemi ještě nějakou dobu pracovat, nežli se stane stejně obvyklou jak u našich rakouských, německých či jiných sousedů. Snaha mít dveře otevřené pro každého se často ukáže jako zajímavá příležitost pro osoby se speciálními potřebami, které tak mají zase o šanci víc žít plnohodnotný život se vzděláním a možnostmi osobních voleb. Sociální aspekt biodynamické farmy umí být velmi silný a pro své okolí až téměř léčivý.